

Näkymiä ammattiin opiskelevien erityiseen tukeen

Alkumusiikki

Miesääni: Tämä on Vates välittää -podcast. Eri jaksoissa avaamme vammaisten ja osatyökykyisten henkilöiden työllistymiseen liittyviä ilmiöitä. Tervetuloa mukaan.

Vates välittää.

Kaija Ray:

Lämpimästi tervetuloa Vates välittää -podcastin uuteen jaksoon. Sukelletaan tällä hetkellä erityisen tuen ihmeelliseen maailmaan. Meillä on täällä keskustelemassa Sanna Ryökkynen Hämeen ammattikorkeakoulusta, tutkijayliopettaja. Olet myöskin väitellyt tästä aiheesta. Sanna, tervetuloa.

Sanna Ryökkynen:

Lämpimästi kiitoksia. Tosi kiva olla täällä tänään.

Kaija Ray:

Ja sitten meillä on Kiipulan ammattiopistosta kehitysjohtaja Petteri Ora. Lämpimästi tervetuloa myös sinulle.

Petteri Ora:

Kiitoksia. Kiva olla täällä.

Kaija Ray:

Ja minä olen Kaija Ray ja toimin erityisasiantuntijana Vates-säätiössä, ja tämä erityinen tuki, oppimisen tuki on teema, on myös henkilökohtaisesti omalla työpöydällä, niin sen takia erityisen mukava jutella juuri tästä aiheesta. Sanna, sinä olet väitellyt aiheesta otsikolla Opiskelijoiden näkemyksistä erityisestä tuesta ammatillisessa koulutuksessa.

Ja Hämeen ammattikorkeakoulu on yksi niistä ammattikorkeakouluista, jotka järjestävät myös ammatillista erityisopettajakoulutusta. Mitä sinulla on tämän aiheen piirissä päällimmäisenä mielessä juuri tänään?

Sanna Ryökkynen:

Kiitos tärkeästä, mielenkiintoisesta, laajasta ja vaikeasta kysymyksestä! Paljon, paljon asioita, mutta ehkä se, mitä olen väitöksen jälkeen paljon pohtinut ja tietysti sen väitöksen aikanakin jotenkin on se, että miten niiden ihmisten, jotka kuuluvat sellaiseen ryhmään, joiden ääntä ei ehkä ole kuultu tai joiden on ehkä vaikea saada ääntään kuuluviin, että miten me voitaisiin sitä vahvistaa. Miten voitaisiin tehdä kaikki ihmiset näkyväksi, heidän potentiaali, heidän ajatukset, heidän toiveet. Se on ehkä sellainen päällimmäinen tähän aiheeseen liittyvä ja toisaalta myös se, että miten me

voitaisiin vielä paremmin vastata siihen, että jokainen saa sitä tarvitsemaansa tukea opinnoissaan ja elämässään ja työelämässä. Mutta sitten myös toisaalta se, että ei pelkästään se, että me ollaan kiinnostuneita siitä tuen tarpeesta, vaan myös siitä, että kuka se ihminen on, mitkä ovat hänen vahvuutensa ja potentiaalinsa, toiveensa ja unelmansa.

Kaija Ray:

Petteri, sinä työskentelet erityisammattioppilaitoksessa. Sama kysymys sinulle niin kuin toisen asteen näkökulmasta, mitä mielessä tällä hetkellä erityiseen tukeen liittyen?

Petteri Ora:

No tietysti paljon on tällä hetkellä tapahtumassa oppilaitosmaailmassa ihan sen takia, että opetus- ja kulttuuriministeriön johdon johdolla tulee lakimuutoksia ja niin edelleen. Mutta yhteishaku on taas kerran takana meillä ja ammatillisissa erityisoppilaitoksissa - joita on yhteensä siis Suomessa viisi ja ruotsinkielinen yksi, Optima sitten tähän lisäksi - jälleen huomattiin se, että meillä oli avoimia paikkoja, opiskelupaikkoja semmoinen vähän yli 2 000 ja ensisijaisia hakijoita vähän yli 3 000. Ja aina näissä yhteishaun kohdissa jäädään miettimään sitä, että toki niin kun osa opiskelijoista hakee useampaan paikkaan tai hiukan ristiin ja osa opiskelijoista pääsee sitten jatkuvan haun kautta sinne, minne haluaakin tai ainakin johonkin kohtuullisen hyvään paikkaan.

Niin mietimme sitä, että vähän tuohon Sannankin puheenvuoroon liittyen, että saadaanko kaikille ihmisille semmoinen turvattu, kaikille nuorille ja vähän vanhemmillekin semmoinen turvattu paikka missä voisi edistää sitä omaa oppimistaan ja omaa osallisuuttaan.

Ja ehkä tämä, että kun nyt tuosta sain kimmokkeen tuosta Sannan puheesta, niin meilläkin puhutaan, että toisaalta katsotaan, että mikä sitä oppimista tukee ja mikä sitä edistää. Ja toisaalta sitten siihen liittyvänä tämä osallisuus eli kuinka hyvin opiskelijat voi, koska kuitenkin semmoinen pedagoginen hyvinvointi, pedagoginen turvallisuus on tärkeää sen oppimisen kannalta.

Kaija Ray:

Ja varsinkin kun nuorten kohdalla ajatellaan asiaa, niin tämä nuorten hyvinvointi, mikä siellä semmoisena tausta-ajatuksena koko ajan on, niin totta kai se sieltä myöskin sitten tähän heijastuu.

Tuossa jo Petteri viittasitkin siihen, että niin paljon on murroksessa ja muutoksessa, ja opetusala ei todellakaan niin kuin tässä mielessä jää jälkeen, niin siinä tulee yleensä sitten myöskin tämä keskustelu eri termien ja käsitteitten käytöstä. Niin kertokaas nyt minulle, että missä nyt oikein mennään. Puhutaan vähän ristiin ja rastiin erityisestä tuesta ja oppimisen tuesta, niin onko tässä nyt kysymys siitä, että ollaan jollain tavalla siirtymässä erityisen tuen termistä oppimisen tuen termiin ja käsitteeseen? Vai onko

se niin, että jatkossakin ne molemmat käsitteet on ihan yhtä ok, että riippuu vaan asiayhteydestä, että kumpaa käytetään. Mitä sanotte tähän?

Petteri Ora:

Tässä vaiheessa niin oppimisen tuesta tai erityisestä tuesta nyt ylipäänsä tästä teemasta on tulossa hallituksen esitys ja lakiesitys lausunnolle, ja tämän vielä pitäisi tulla huhtikuun aikana. Emme siis tiedä vielä tarkkaan. Niin se mitä tässä nyt voi esittää on ennakkotietoja ja se täytyy katsoa. Mutta ylipäänsä opetus- ja kulttuuriministeriöllä on ollut se ajatus, että yhtenäistettäisiin näitä käsitteitä ja myöskin toimintatapoja sekä perusopetuksesta lähtien, aina sitten ammatilliselle toiselle asteelle, myös lukiokoulutukseen ja edelleen AMK:eihin myös.

Ja tässä mielessä, niin ehkä sitten on järkevä puhua laajana käsitteenä oppimisen tuesta, joka ainakin jossain valmistelupapereissa on ollut esillä terminä, jolloin niin kuin tuetaan kaikkea oppimista. Mitä sen sisällä tapahtuu sitten, että onko siellä tukiovetusta, niin kuin yhtenä on terminä esitetty ja kuinka sitten hoidetaan se, kun ihmiset, opiskelijat, jotka tarvitsee painavampaa tai laaja-alaisempaa tukea, niin sitä voidaan sitten sanoa erityiseksi tueksi. Mutta ylipäänsä se, että oppimisen tuki ja ohjaus on se, mistä laajana käsitteenä puhutaan.

Sanna Ryökkyinen:

Ja minä oon Petterin kanssa ihan samaa mieltä, että nimenomaan näin, että se oppimisen tuki on varmaan semmoinen laajempi käsite ja ehkä sitten itse vielä ajattelen, että myös siitä näkökulmasta itselleni oppimisen tuki olisi mieluisampi käsite, että se tuki olisi tavallaan ihan normaalia opiskelijan opinnoissa onnistumista, että se ei olisi mitään erityistä, vaan se olisi ehkä semmoiseen inklusiivisempaan ajatteluun siirtymistä, että meillä on tapana tukea opinnoissa ja opiskelussa onnistumista. Mutta se ei tavallaan jätä ulkopuolelle esimerkiksi erityisopettajaa, joka on koulutettu antamaan erityistä tukea. Hänellä on niitä valmiuksia, ajattelutapoja, menetelmiä, käytänteitä, joilla hän voi erityisesti tukea opiskelijoita, jotka sitä tukea tarvitsevat. Mutta ehkä ajattelen juuri näin, niin kuin Petterikin, että se on laajempi ja sellainen käsite, oppimisen tuki, joka sisältäisi myös sen erityisen tuen.

Kaija Ray:

No sellaisen voisi oikeastaan sitten ajatella niin, että se oppimisen tuki on muutenkin sitten semmoinen termi, joka pyrkii tämmöiseen valtavirtaistamiseen, että samalla tavalla samoilla ehdoilla olisi opiskelijoilla mahdollisuus siirtyä opinnoistaan työelämään, vaikka siinä on se tuen tarve mukana. Ja silloin sitä ei tarvitse aina kaikissa yhteyksissä sitä erityistä tukea edes korostaa niin vahvasti ainakaan, koska jokainen kumminkin sillä omilla kyvyillä ja omalla osaamisellaan sinne töihin on menossa.

Musiikkia.

Kaija Ray:

Opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan ollaan tosiaan erityistä tukea uudistamassa ja puhutaan juuri tällaisesta oppimisen tuen ketjusta eli varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle asti, ja sitten, että mitä se opiskelun ohjauksessa sitten tarkoittaisi. Ja jos katsoo ihan suoraan OKM:n sivuilta, niin tähän on tehty myös ihan hanke ja nimetty työryhmä.

Siellä sivuilla todetaan - ja tämä on nyt ihan suora lainaus – ”hallituksen ohjelman tavoitteena on selkeyttää oppimisen tukea ja yhtenäistää oppimisen tuen ketju varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle”. Ja tämän kyseisen työryhmän tehtävänä on ”laatia hallitusohjelman mukaiset esitykset oppimisen tuen yhdenmukaistamiseksi lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa ja huomioiden opiskelijoiden ohjauksen kehittämisen”.

Ja edelleen siellä todetaan, että on ”tehtävänä laatia esitykset tuen tarpeiden varhaisesta havaitsemisesta ja tuen eri muotojen järjestämisestä toisella asteella”. Siinä tulee sitten vahvasti mukaan myös moniammatillinen tuki ja sen turvaaminen sitten toisen asteen koulutuksen opiskelijoille. Mutta miten te nyt molemmat tällä hetkellä näiden tietojen perusteella, mitä teillä on tällä hetkellä, miten te miellätte sen, että mikä on teidän käsityksenne mukaan tämän uudistuksen ydintavoite?

Petteri Ora:

Musta ne olivat kauniita lauseita mitä luit sieltä, ja ne on hyvin kirjoitettu, erinomaisia tavoitteita näin niin kuin ammatillisen toisen asteen toimijan näkökulmasta. Mutta ymmärtäisin, että ne taustasyöt siellä on se, että niin perusopetuksessa kuin toisella asteella ja varhaiskasvatuksessa on käyty keskustelua siitä, että opiskelijat, oppilaat, tuen tarpeet on muuttuneet, ne on erilaistuneet ja esimerkiksi kyselytutkimuksissa henkilökunta, opettajat ja muut opetushenkilöstön jäsenet kokevat, että tuen tarpeita on paljon ja ne on lisääntymään päin.

Ja se, että yhtenäistettiin näitä tukimuotoja esimerkiksi oppilaitosasteitten välillä, niin sen opiskelijan kannalta tosi hyvä asia. Se sisältää semmoisia vaikeita pointteja, kuten esimerkiksi tiedonsiirron ja sen varmistamisen, mitä tietoa siirtyy, millä luvalla ja kuka siirtää ja näin. Mutta toisaalta, jos me saadaan tukimuotoihin jatkuvuutta, niin se on myöskin sen opiskelijan kannalta silloin jatkuvuutta. Osattaisiin vastata siihen huutoon.

Toisaalta kyselyt ammatillisella toisella asteella, niin yhä enemmän opettajien duuniin kuuluu sitä tuen tarjoamista. Ja silloin se, että se kirjataan niin kuin selkeästi esille, ihan vaikkapa valintaperusteista alkaen arvioidaan siellä sitä tuen tarvetta ja jatketaan sitä ja arvioidaan niin kuin joissakin lakiesityksen diasarjoissa alustavissa on sanottu. Että siellä erityisopettaja sitten suunnittelee ja arvioi sitä tuen tarvetta ja onnistuuko se vai ei ja mikä toimii ja mikä ei. Niin kyllähän nää on hyviä tavoitteita. Odotan kiinnostuksella lakia ja sitä seuraavia toimenpiteitä toki.

Sanna Ryötkönen:

Joo minä olen ihan samaa mieltä Petterin kanssa, että toki toivoisi ja ajattelee ja haluaa uskoa siihen, että tavoitteena on nimenomaan opiskelijan hyvinvoinnin ja opinnoissa onnistumisen, opintojen etenemisen ja opintojen kiinnittämisen turvaaminen ja sen kehittäminen.

Ja samaan aikaan mieltii myös sitten sitä, että se tieto, tiedon siirto, se nivelvaihe on tosi tärkeä niin kuin Petteri tuossa kuvasikin, koska oikeastaan nuoren ihmisen elämässä muuttuu aika lailla kaikki, kun hän peruskoulusta toiselle asteelle siirtyy. Ja ne opintojen tavoitteet on ihan erilaiset ja se erityinen tuki, jota ammatillisessa koulutuksessa opiskelija tarvitsee, niin se on ihan toisenlaista kuin peruskoulussa.

Että tavallaan sen nivelvaiheen muutoksen ja tiedonsiirron lisäksi se ymmärrys, että tavallaan kaikki tulee muuttumaan ja se opiskelijan itseohjautuvuuden vaade periaatteessa tulee lisääntymään. Jos puhutaan varsinkin yleisistä ammattioppilaitoksista, niin aika paljon siitä toteutustavasta, tai parhaiten siitä hyötyvät he, joilla on siihen itseohjautuvuuteen valmiuksia.

Mutta sitten myös ehkä se opettajan taito ja tieto ja tahto tunnistaa ja tunnustaa ja huomioida niitä opiskelijoiden tuen tarpeita ja niitä vahvuuksia, että jos tuntee yhden erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan, niin se on tasan yksi opiskelija. Eli tavallaan mitä se sitten tarkoittaa tässä muutoksessa ja mitä tavoitteita ja taitoja opetushenkilöstöllä tulee sitten olla.

Se, että on riittävästi myöskin nuorilla itsellä aikaa tunnistaa niitä omia tuen tarpeitaan ja vahvuuksia ja kasvaa osaksi sitä oppilaitosta, ammatillista oppilaitosta ja sitä ammattia. Niin ne on ehkä kysymyksiä, jotka ei nyt sinänsä liity tähän muutokseen, mutta jotenkin kaikkihan nämä on yhteydessä siihen, että ketkä siellä toimii ja miten siellä toimitaan, miten siihen annetaan aikaa ja resursseja.

Kaija Ray:

Joo. Ja tämä on varmaan, jos ajattelee, että tavoitteet on ne mitkä siellä on asetettu, mutta viittasitte jo molemmat tähän niin kun että miten se opetus ja ohjaus ja miten se opettaja rooli sitten siellä näkyisi ja kuka tätä opiskelijan ohjausta tekee. Että jos sitten ajattelee, että mikä olisi semmoinen teidän odotus näihin tuloksiin, mitä sieltä tulisi, niin siinä on varmaan, olettaisin, että aika oleellinen kysymys siitä että, miten tämä, mitä se sitten näkyy käytännössä, että kuka ohjaa ja miten.

Ja aika useinhan on tätä tämmöistä keskustelua käyty siitä, että minkä verran se rooli on opettajalla, minkä verran se rooli on ohjaajalla ja valmentajalla siellä oppilaitoksen sisällä. Eli vähän tätäkin, niin kun normalisointia sen suhteen, että sitä ohjausta voisi tehdä mahdollisimman laajasti.

Mutta että miten te näette ne vaikutukset, että miten sitten jatkossa ohjataan ja tuetaan ja ketkä sitä tekee? Jos te katsotte ihan oman työnne näkökulmasta, jos saisi esittää ihan toiveen, niin mikä olisi teille kaikkein tärkeintä, että sieltä toteutuisi?

Sanna Ryökkönen:

No minä ajattelen nyt ja tulevaisuudessa niin, että joka ikinen opiskelijan kohtaaminen on ohjaustilanne. Toki jokaisella toimijalla on oma rooli siinä kohtaamisessa, mutta oikeastaan se on ihan sama, että kohtaako sen opiskelijan opettaja tai ohjaaja tai opo, niin sillä mitä sinä välität siinä kohtaamisessa, sinä ohjaat sitä opiskelijaa jollakin tavalla. Opinto-ohjaajan tehtävä on ohjata opintoihin ja jatko-opintoihin opintojen etenemisen näkökulmasta, mutta ihan mikä tahansa koulun keittäjä voi omalla käyttäytymisellä, omilla mielipiteillään ohjata opiskelijaa johonkin suuntaan. Jokainen on, mun mielestä jokainen kohtaaminen on tavallaan ohjaustilanne.

Ja sitten toisaalta myös mietin sitä, että myöskin se, että miten henkilöstö kohtaa toinen toisiaan, minkälaista esimerkkiä me tavallaan näytetään siitä, että sekin on mun mielestä semmoinen ohjaustilanne. Kaikki vuorovaikutus jotenkin ohjaa meitä toimimaan, tekemään tiettytyypisiä valintoja elämässä, tekemään tiettytyypisiä valintoja suhteessa toisiin ihmisiin, joita kohtaan siellä oppilaitoksessa ja työelämässä. Että mulla on tällainen näkökulma tähän ohjaukseen.

Kaija Ray:

Ajattelin juuri sitä, että tietyllä tavallahan tämän pitäisi toteutua nyt jo, ja tässä ei niin kuin siinä mielessä pitäisi olla sitten mitään uutta tulossa, mutta Petteri ollaanko jo tässä maalissa vai mitä pitäisi vielä tehdä?

Petteri Ora:

Ammatillisen koulutuksen järjestäjiä on satakolmekymmentä ja risat, joten en pysty kaikkien puolesta puhumaan, mutta epäilemättä kyllä se käytännön kokemus ja se tutkimuskin, mitä oon lukenut, niin kyllä todistaa juuri tämän, että koulun kulttuurista riippuu paljon se, että minkälaisia ohjaustuloksia tai hyvinvoinnin tuloksia siellä saadaan aikaiseksi. Mutta lähden ihan siitä, että tässä uudessa tulevassa lakiesityksessäkin ja ylipäätensä meillä on ehkä opiskelijan kannalta niin kuin kolme tehtävää:

Siellä on se opiskelutekniikka, se pedagogiikan käyttö, millä tavalla parhaiten oppii. Se voi olla tekemällä oppimista. Siinä on digipediaa ja kaikkea tällaista. Sitten toinen on osallisuus, joka on se hyvinvointi, pedagoginen turvallisuus, joka pitää olla. Se kulkee käsi kädessä sen oppimisen kanssa. Jos ihminen jännittää, jos häntä kiusataan, syrjitään, jotain tällaista, niin ei tapahdu oppimista, eli se on toinen tehtävä. Ja kolmas tehtävä on sitten tämä opiskelijoitten aktiivisuus eli toimijana oleminen, jos niin halutaan sanoa.

Ja myös tämä edellyttää sitten semmoista, että näissä kahdessa edellisessä hän itse voi päättää, miten hän tekee. Ainakin kokee niin kuin että hän voi päättää, hänen mielipiteillään on seurauksia. Ja sitten tulee se kysymys, että miten tämä järjestetään organisatorisesti oppilaitoksen sisällä. Meillä on oppilaitoksesta riippuen paljon erilaisia tehtäviä, tehtävänimikkeitä: opettaja, ohjaaja, työhönvalmentaja, on ammattimies, vanha perinteinen nimike ja näin edelleen.

Ja oli hyvä kun Sanna mainitsi tuon keittiön tuossa, koska meidän Turengin toimipaikan ruokalassa tapahtuu erittäin tärkeää ja hyvää tapakasvatusta muun muassa ja. Ja omaehtoisuuteen pyrkivää, mitä ottaisin tänään lautaselle ja niin edelleen. Koko koulu kasvattaa tuossa mielessä.

Mikä on se erityisopettajan rooli sitten samalla lailla kuin mikä on opinto-ohjaajan rooli esimerkiksi uraohjauksen suhteen, niin se on varmaan semmoinen, mitä täytyy miettiä ja keskustella. Erityisopettajalla, ammatillisella erityisopettajalla on erityisosaamista tuen tarpeen arvioinnin kohdalla. Sen suunnittelun kohdalla, tulosten seurannan kohdalla opiskelijan tukena olemisesta, mutta myöskin sitten konsultatiivisesti, niin että hän osaa muiden opetus- ja ohjaushenkilöstön ihmisten kanssa käydä järkeviä rakentavia keskusteluja, että mitäs nyt tehdään ja miten tämä tapahtuu.

Kaija Ray:

Tuossa sanoit, että saattaa liittyä monen näköistä jännittämistä ja sitten mainitsit tämän uraohjauksen. Niin jos siirrytään sitten siitä opiskeluvaiheesta kohti sitä työelämää, ja sekin tietysti sitten opiskelijoita paljon saattaa jännittää ja työelämän muutoksista paljon puhutaan, niin miten te lyhyesti kuvailisitte sekä ammattikorkean että ammatillisen oppilaitoksen näkökulmasta, että mikä on se teidän työelämä- ja yritysyhteistyön kokonaistilanne tällä hetkellä, mikä siellä korostuu? Minkä tyyppistä yhteistyötä tällä hetkellä eniten tehdään?

Sanna Ryökkynen:

No tietysti minä vastaan nyt ehkä sitten täältä erityisopettajan koulutuksen näkökulmasta ja koska ammattikorkeakoulun näistä tutkintokoulutuksista, minä en sillä tavalla tunne niin sitä maailmaa, mutta se, mikä meillä nyt ainakin erityisopettajan koulutuksessa ollaan huomioimassa yhä vahvemmin tulevaisuudessa, on nimenomaan se, että jo koulutuksen aikana me tehtäisiin vahvempaa, aidompaa yhteistyötä erityisopettajien, työelämän kanssa tai työpaikkojen kanssa.

Että pyritään saamaan osaksi meidän koulutusta jo aitoja tilanteita, ratkaistavia haasteita tai kehitettäviä kohteita sieltä niin kuin työelämästä eli että opintojen aikana jo yhdessä monialaisissa tiimeissä päästäisiin ratkomaan ja kehittämään niitä kysymyksiä, mitä työelämästä nousee. Se on ollut meillä semmoinen tärkeä ajatus, kun me meidän opetussuunnitelmaa ollaan nyt uudistamassa.

Mutta sitten minä ajattelen myös, ihan taas sitten tutkijan näkökulmasta, että mitkä ovat niitä meidän keinoja lisätä sitä sellaista yhteistä ajattelua siitä, että mikä on hyvä elämä ja mikä on yritykselle merkityksellistä tulosta. Että onko se pelkästään se Excel- taulukossa näkyvä euromäärä vai voiko se olla joku laajempi, joka tuottaa sille yritykselle jotain muuta merkittävää hyvää kuin se, mitä tavallaan voidaan laskea rahassa?

Nämä on niitä asioita, mitä itse miettii paljon ja mitä me voitaisiin tavallaan sellaista mielikuvitusta vahvistaa meidän maailmassa, että me nähtäisiin meidän työyhteisöt

moninaisempina ja että se moninaisuus olisi tavallaan ihan tavallinen asia eikä siihen tarvitsisi erikseen sitoutua tai tehdä siitä numeroa, vaan että se olisi siis tavallista, että meillä on erilaisia toimijoita, jotka tuo jokainen jotakin hyvää siihen työyhteisöön.

Kaija Ray:

No miltäs Petteri teidän näkökulmasta se työelämäyhteistyö näyttää tällä hetkellä?

Petteri Ora:

Se on yhtä aktiivista kuin aina. En osaa taas sanoa kaikkien ammatillisten oppilaitosten näkökulmasta, mutta kyllähän siis tuo vuoden 2018 reformi jo heitti meidät siihen, että työelämän yhteistyötä on vaan tehtävä ja se on lisääntynyt hyvässä mielessä sen jälkeen paljon ja yhä enemmän opitaan siellä työpaikoilla. Ja yhä useammin kaikenlaisilla opiskelijoilla se tarkoittaa sitä, että siellä työpaikalla kun ollaan oppimassa, niin samalla sitten mietitään sitä, että kuinka voisi työllistyä ja minkälaista se oikea työllistyminen on.

No kelaten taaksepäin tästä, totta kai sitten opettajienkin taidoissa ja ohjaajien taidoissa, työhönvalmentajien taidoissa korostuu se, että pitää pystyä menemään sinne yrityksiin ja puhumaan samaa kieltä, ja ollaan niin kuin mukana siinä touhussa. Että kyllä niitä töitä löytyy meiltäkin, lähes puolet meidän ammatillisen vaativan erityisen tuen tutkintokoulutuksen valmistuneista työllistyy avoimille työmarkkinoille, joka on hyvä asia. Joitakin muutoksia aina on siellä työelämässä, niin minä rupesin kelaamaan tietysti sitä, että kun vuonna 1997 rupesin ensimmäisen kerran ohjaamaan näitä erityisen tuen tarvitsijoita, niin siellä oli just selvitty 1990-luvun lamasta, joka heitti meiltä avustavat työntekijät ulos.

2000-luvun alussa kaikki palvelut siirtyi verkkoon kovaa vauhtia. Silloin puhuttiin, että taas muuttuu työelämä. 2008 tuli pikkulama. Silloin puhuttiin taas, että taas loppuu ne työpaikat. Nyt taas pelätään, että joudutaan EU:n tarkkailuluokalle, ”tarkkikselle”, niin taas on tiukkaa. Mutta aina on onnistuttu löytämään uusia töitä, että kyllä minä sillä lailla optimistisesti suhtaudun.

Pari heikkoa signaalia: yksi on se, että nyt tuntuu minusta, että monimuotoisen työelämän hankkeita, seminaareja ja paneeleita ja näitä on yhä enenevässä määrin. Ja en tiedä sitten, että kertooko tämä siitä, että nyt kun on työvoimapula ja paljon maahanmuuttajia, porukkaa tullut Suomeen, niin yritysten on vain niin kuin otetaan lusikka kauniiseen käteen niin sanottuna. Tilanne muuttuu, ympäristö muuttuu, nyt mennään näin ja ruvetaan etsimään tapoja, joilla sitten organisoidutaan niin, että sinne mahtuu meidän osatyökykyiset tai täsmätyökykyiset siinä missä sitten ehkä heikommin suomen kieltä taitava tuore maahanmuuttajataustainen. Ja toinen...

Kaija Ray:

Tämä on varmaan sellainen teema, että tämä pitäisi saada vielä niin kuin monipuolisemmaksi tämä keskustelu.

Petteri Ora:

No otamme siitä seuraavan podcastin!

Kaija Ray:

Sitä olin juuri ehdottamassa!

Petteri Ora:

Toinen heikko teema on ehkä sitten tämä vastuullisuus, mikä nousee tai heikko signaali on noussut myöskin monessa paikassa. Sanna hiukan tähän viittasi jo. Niin on myös yrityksiä paljon, jotka sanoo.. etsivät ikään kuin erilaisia työntekijöitä. He näkevät sen rikkautena omalle työyhteisölle ja myös tämmöisenä yhteiskunnallisen hyvän näkökulmasta, niin tämä on ehkä taas semmoinen mitä kannattaa seurata.

Kaija Ray:

Ja kuvastaahan nämä kaikki teidän kertomat esimerkit nyt sitä, että eihän mitenkään juuri niin kuin opetuslalla olla todellakaan tyhjiössä, vaikka sitä voi kysyä erikseen, että miten tosiaan se työelämäyhteistyö käytännössä toimii, mutta että eihän sekään ole mikään oma saarekkeensa. Tähän liittyy sitten niin monta muutakin ilmiötä ja justiin tämä monimuotoisuus, vastuullisuus, erityisesti sosiaalinen vastuullisuus. Kaikki ne on siellä nousussa, mutta että miten ne sitten sen keskustelun jälkeen mukautuu ihan käytännöiksi, niin se on sitten joskus vähän pidempi tie ja joskus vähän lyhyempi tie.

Musiikkia.

Kaija Ray:

Jos me ollaan nyt käyty läpi sitä, että mistä nyt puhutaan, niin tunnistatteko te joitain semmoisia aiheita, mitkä ehkä voisi olla myös jonkunlaisia heikkoja signaaleja niin kuin Petteri sanoit, että mistä ei puhuta? Eli mikä olisi semmoinen tähän niinku erityiseen tai oppimisen tukeen liittyvä ilmiö tai asia, joka olisi teidän mielestä jotenkin jäänyt pimentoon tai joka olisi hyvä nostaa vähän enemmän esille? Tuleeko teille jotain semmoisia mieleen?

Sanna Ryökkönen:

No mietin tätä etukäteen, että se mitä minä ajattelen, että esimerkiksi tutkimuksen näkökulmasta, että ollaan paljon tutkittu yleisiä ammattioppilaitoksia. Tai ei nyt paljon, mutta kymmenen viime vuoden aikana ammatillisen koulutuksen kentällä tehtävä tutkimus on lisääntynyt ihan huomattavasti verrattuna siihen, että kuinka paljon peruskoulussa on perinteisesti tehty tutkimusta. Että sitä on tulossa lisää ja ehkä ne on tällä hetkellä jotenkin kohdistunut niihin semmoisiin pedagogisiin ratkaisuihin ja siihen ammatillisen koulutuksen järjestämisen tapaan. Esimerkiksi tätä osaamisperusteisuutta on viime vuosina nyt parissakin väitöskirjassa tutkittu.

Mutta sitten se mitä ajattelen, että mikä olisi mielenkiintoista, mitä voisi tutkia, että mikä se ammatillisen koulutuksen muutosvoima on, jos me tiedetään ja varmaan ainakin tämän pöydän ääressä me ollaan kaikki jotenkin sitouduttu siihen, että

maailmassa tarvitaan sitä muutosta ja sitä sitoutumista moninaisuuteen ja siihen, että kaikilla on mahdollisuus kukoistaa ja kaikkien potentiaali on hyvä saada käyttöön ja tärkeitä saada näkyväksi. Niin mikä se ammatillisen koulutuksen muutosvoima nyt oikeasti on? Minkälaista muutosta se oikeasti tekee?

Me tiedetään, että se on merkittävä yhteiskunnallinen systeemin rakenne, voima, mutta sen näkyväksi tekeminen olisi mun mielestäni tutkimuksen näkökulmasta tosi mielenkiintoista. Unescolla on tällainen Futures Literacy Laboratories eli tällaisia hankkeita, joissa ne tutkii sitä, että miten tällainen tulevaisuusajattelu vaikuttaa. Minkälainen muutoksen tekijä se olisi? Ja ajattelin, että se olisi mielenkiintoinen tutkimusasetelma myös ammatillisen koulutuksen kentällä, että minkälainen muutostekijä ammatillinen koulutus voisi oikeasti olla?

Petteri Ora:

Joo se...eipä olekaan pieniä aiheita!

Naurua.

Kaija Ray:

No mikä on, sano sieltä joku semmoinen päällimmäinen, että mitä sinä ihan niin kuin arjessa ajattelet, että miksi tästä asiasta ei puhuta enemmän?

Petteri Ora:

Musta aika avoimesti nykyään puhutaan ammatillisesta koulutuksesta ja se avautuminen on hyvä asia, ja myös näin niin kun ammatillisten erityisoppilaitoksen työntekijänä ajattelee ja katson, kun olen tuolla ollut 25 vuotta, niin onhan sinä aikana... paljon olemme avautuneet yhteiskuntaan monella tavalla ja pyrimme vaikuttamaan yhteiskuntaan paljon laajemmin kuin mitä ehkä silloin parikymmentä vuotta sitten. Eli ollaan jatkuvasti tekemisissä niin hyvinvointialueitten, työllisyysalueitten kun erilaisten yhteisöjen kanssa muutenkin, että sitä on tapahtunut, sitä vaikuttavuutta, ihan semmoisia asioita.

Yksi on tietysti semmoinen kipupiste, voi olla tämä ammatillisen koulutuksen sosiaalipoliittinen tehtävä, koska tästä tuntuu...nyt on keskustelua siellä täällä yleisten ammatillisten oppilaitosten kanssa siitä, että miten selvittää niistä hyvin monimuotoisista tuen tarpeista, mitä opiskelijat tuovat perusopetuksen jälkeen tullessaan sinne oppilaitokseen ja myös aikuisopiskelijat.

Ja tuota, siinä esimerkiksi julkisesti Kuntaliitto ja Kuntaliitto-areena, ammatillisen koulutuksen areena on esittänyt tällaista kuntouttavaa opetusta ja voisiko se olla jotakin? Se kertoo ainakin sen tarpeen, mikä siellä yleisellä puolella on eli miten vastataan kaikkiin niihin tuen tarpeisiin, jotka ehkä on ikään kuin ennen sitä oppimista?

Ja kuitenkin ammatillisen koulutuksen perustehtävä on tarjota sitä työvoimaa, kasvattaa ammattiin, hyviä ihmisiä. Että kuinka paljon se tehtävä sitten leviää, miten se hoidetaan. Ehkä se on yksi semmoinen iso asia. Toinen on tietysti nämä tuen

vaikuttavuus ja vaikutukset sillä tavalla, että niiden selvittäminen. Ehkä minä heitän palloa tuolle Sannalle ja tutkimukselle, että ei kovin hyvin ehkä tiedetä kuitenkaan tällä hetkellä, että minkälaiset tuen muodot on toimivia.

Se johtuu monesta seikasta. Opettajat ovat osaavia ja erinomaisia ja autonomisia ja valitsevat, ikään kuin tekevät työtä persoonallaan, valitsevat niitä omia keinoja. Oppilaitokset on yhtä lailla autonomisia. Me ei ehkä tiedetä spesifisesti vielä esimerkiksi digipedagogiikan vaikutuksista, niin nyt alkaa tulla jonkun verran tutkimustuloksia siitä, että mikä toimii, mikä ei, mikä esimerkiksi erityisopiskelijoille on paikallaan. Jos me tehdään virtuaaliseen oppimisympäristöön, mikä niitten hyöty on? Ja tällöisiä on ehkä mistä pitää sitten enemmän keskustella ja pitää keskustelussa muistissa se, että se olisi se opiskelija siellä tärkeimpänä palikkana, ei järjestelmän hyöty, vaan sen opiskelijan hyöty.

Kaija Ray:

Jotenkin teidän molempien vastauksissa kuulen tämän tällöisen monialaisuuden, sinä sanoit Sanna siitä mielikuvituksesta, ja sitten tämä, että mahdollisimman monta näkökulmaa otetaan huomioon. Mutta sitten samaan aikaan keskitytään siihen yhden tietyn opiskelijan omaan tilanteeseen.

Ja tässä on selviä yhtymäkohtia, että jos ajattelee, niin kun tämä on nyt Vates-säätiön podcast-sarjaa ja puhutaan työllistymisestä, niin ne yksilölliset ratkaisut, että tässäkin ei mennä niin kuin semmoisen vähän kuin massa-ajattelun mukaan. Että miten saadaan ikään kuin paremmin yhdistettyä semmoinen, että osataan ottaa mahdollisimman monta asiaa huomioon, mutta samaan aikaan katsoa sitä sen yksilön näkökulmasta?

Musiikkia.

Kaikki mukavat tilaisuudet loppuu aina siihen, että saa lähettää terveisiä, ja nyt minä kysyisin tähän vielä teiltä molemmilta, että millaisia terveisiä te haluatte lähettää muille oppilaitoksille: ammattioppilaitoksille, ammattikorkeakouluille, niille henkilöille, jotka tämän teeman, asian kanssa painiskelee? Niin mihin kannattaa juuri nyt kiinnittää huomiota ja mitä kannattaa seurata?

Petteri Ora:

Omaan hyvinvointiin. Se tuli ekana mieleen. Siis tsemppiä kaikille kollegoille ympäri maata, jos sattuu tätä kuuntelemaan. Ilman muuta hyvä, hyvähän tästä tulee! Ammatilliseen koulutukseen luotetaan ja Euroopan mittakaavassa Suomessa on erittäin suosittu ja erittäin korkeatasoinen ammatillinen toisen asteen koulutus. Se on meidän kaikkien ansiota.

Mutta sitten se, että tuossa aikaisemmin puhuttiin koulun kulttuurista, niin kyllä se oma hyvinvointi ja jaksaminen, se heijastuu opiskelijoihin, sitten jaksaa olla opiskelijoiden kanssa ja kohdata heidät niin kuin ihmisinä. Se tuli mieleen.

Sanna Ryökkönen:

Joo toi oli hyvä, kiitos Petteri. Mun mielestä tuohon nimenomaan liittyy sitten se, että sen lisäksi, että huolehtii siitä omasta hyvinvoinnistaan niin se, että on kiinnostunut siitä mitä sille opiskelijalle kuuluu. Mun mielestä semmoinen paras erityispedagoginen menetelmä on kysymys, että mitä kuuluu. Jos sen muistaa, niin pääsee aika pitkälle.

Kaija Ray:

Nämä oli tärkeät terveiset; ellei ammattilainen huolehdi itsestään ja omasta hyvinvoinnistaan, niin ei hän myöskään täysipainoisesti pysty tukea tarvitsevia opiskelijoita auttamaan. (Taustalla musiikkia).

Kiitoksia teille molemmille todella paljon tästä mukavasta juttuhetkestä.

Tämä oli tämän podcastin tämänkertainen teema ja sukellus tosiaan erityisen tuen maailmaan, mitä näkökulmia sieltä on lähiaikoina tulossa. Kiitoksia tästä.

Petteri Ora, Sanna Ryökkönen:

Kiitos.

Miesääni:

Vates välittää.